

Jella Lepman, Türk Çocuk Edebiyatı ve Çocuk Kütüphaneleri

Jella Lepman, Turkish Children's Literature and Children's Libraries

*Derleyen ve Çeviren: Osman Ümit Özen**

Öz

Münih'teki Uluslararası Gençlik Kütüphanesi'nin de kurucusu olan Bayan Lepman; 1950'li yıllarda Asya, Afrika ve Latin Amerika'da çocuk edebiyatı ve kütüphanelerine yönelik işbirliğini geliştirmek için çeşitli ülkelerde incelemeler yaptı. Orta Doğu ülkelerine yaptığı gezide Türkiye'yi de ziyaret eden Lepman burada çocuk edebiyatı ve çocuk kütüphaneleriyle ilgili kişiler ve kurumları ziyaret etti. Bu çalışmanın sonuçlarını bir rapor halinde yayımladı. Bu yazıda 1950'lerin Türkiye'sindeki çocuk edebiyatı ve çocuk kütüphanelerinin durumu yabancı bir uzmanın kaleminden verilmektedir.

Abstract

Ms Lepman, the founder of the International Youth Library in Munich, visited several countries in Asia, Africa and Latin America in 1950s. She aimed to develop cooperation on children's literature and children's libraries between those countries. In this paper, author mainly gives a spotlight on children's literature and children's libraries in 1950s' Turkey.

Uluslararası Gençlik Kütüphanesi (UGK)'nin kurucusu olan Jella Lepman 15 Mayıs 1891'de Stuttgart'ta doğdu. İkinci Dünya Savaşına kadar gazeteci olarak çalıştı. Aynı zamanda, çocuk edebiyatıyla ilgilenmekte ve çocuk kitapları yazmaktaydı. İkinci Dünya Savaşı öncesi Yahudi olması nedeniyle çocuklarıyla birlikte Almanya'yı terketmek zorunda kaldı. İngiltere'ye giden Jella Lepman, gazetecilik mesleğini burada da sürdürdü.

Savaş sonrasında Bayan Lepman'a, bir Amerikalı albay tarafından Almanya'daki Amerikan işgal bölgesinde kadın ve çocukların eğitim sorunları ile ilgili danışmanlık önerildi. Amerika Birleşik Devletleri o günlerde uygulamaya konulan "Almanya'nın Yeniden Yapılanması" ve "Yeniden Eğitim"

* Osman Ümit Özen İstanbul Teknik Üniversitesi'nde uzman kütüphanecidir.

programlarının düzenleyicisi durumundaydı. Jella Lepman kadın ve çocuklar için neler yapılabileceği konusunda izlenimler edinmek için Almanya içinde bir geziye çıktı. Edindiği izlenimlerle çocuklar için uluslararası bir kitap sergisi düzenlemeye karar verdi.

Bayan Lepman, çocuk kitaplarının, Alman çocuğunun dünya ve uluslararası ilişkiler hakkında düşüncelerini geliştireceği umunduydu. Çeşitli ülkelerin yayınevleri ile yazıştı, onlardan çocuk kitapları istedi.

Sergi 3 Temmuz 1946'da 22 ülkenin katılımıyla "Münih Alman Sanat Evi"nde açıldı. Daha sonra Almanya'nın diğer şehirlerinde de sergilendi. Serginin her gittiği yerde yoğun bir ilgiyle karşılanması bayan Lepman'a, çocuk kitapları yoluyla karşılıklı olarak uluslararası anlayışı geliştirici bir merkez kurma fikrini verdi. 1947 yılında bayan Lepman "Uluslararası Çocuk Kitapları Sergisi"ni uluslararası bir kütüphaneye dönüştürmenin yollarını araştırmaya başladı. Bu düşüncenin eyleme dönüşmesi için gerekli finansman, Rockefeller Vakfı kurucularının projeye ilgi duymaları sonucu çözülmüş oldu. UGK'nin binası olarak da, Bayern Kültür Bakanlığına ait Münih Kaulbachstrasse'deki bir bina tahsis edildi. Kütüphane 14 Eylül 1949'da hizmet vermeye başladı.

UGK çalışmalarının yanı sıra Birleşmiş Milletler düzeyinde, "Çocukların Birleşmiş Milletleri" adıyla bir dizi konferanslar düzenleyen Bayan Lepman "Çocuk Hakları Beyannamesi"nin oluşması için de çaba sarfetti. Onun bu çabaları Birleşmiş Milletler'in de dikkatini çekmiş ve bir süre sonra UGK, UNESCO'nun ortak projesi olarak kabul edilmiştir.

Jella Lepman'ın uluslararası bir başka çalışması da, çocuk edebiyatı uzmanları ile birlikte oluşturdukları "International Board of Books for Young People - IBBY" dir. IBBY organizasyonu içerisinde başarılı çocuk edebiyatı eserleri için "Hans Christian Andersen" ödülü de oluşturulmuştur (Bode, 1994: 31-40).

1950'li yıllarda UGK, Rockefeller Vakfı'nın desteğiyle Asya, Afrika ve Latin Amerika'da çocuk edebiyatı ve kütüphanelerine yönelik işbirliğini geliştirmek için projeler hazırladı. Bu projeler doğrultusunda UGK Asya, Afrika ve Latin Amerika'daki ülkelerin hükümetlerinin kültür birimleri ve kütüphane yetkilileri ile ilişkiler kurdu. Bu bölgelerde çocuk kitapları sergileri düzenledi.

Münih'e bilgi edinme ve eğitim amacıyla gelmiş olan kütüphanecilere ev sahipliği yaptı.

Kütüphanenin kurucusu olan Bayan Lepman bu projelerin hazırlanmasında ve uygulanmasında anahtar kişi olmuştur. Çeşitli ülke kütüphanecileri için programlar hazırlayan Bayan Lepman'ın bu programları; yayımlanacak, çevrilecek veya uyarlanacak kitapların listelerinin hazırlanmasında yardımlaşma, çocuklara yönelik aktivitelerin düzenlenmesinde öneriler ve küçük ölçekli çocuk kitapları sergilerini içermekteydi.

Jella Lepman bu programların uygulanabilirliğini araştırmak için Asya, Afrika ve Latin Amerika'daki ülkeleri ziyaret etmiştir. Orta Doğu bölgesinde önemli gördüğü üç ülkeyi incelemiştir: Türkiye, İran ve Lübnan.

Ziyaret ettiği ülkelerdeki çocuk edebiyatı ve kütüphanelerini ayrıntılarıyla inceleyen Jella Lepman'ın gözlemleri bize 1950'lerin Türkiye'sindeki çocuk kütüphaneleri ve çocuk edebiyatı hakkında bilgi vermesi açısından önemlidir.

Lepman'ın izlenimlerini içeren raporu (Lepman, 1956: 1-22); giriş kısmı, ülkelerle ilgili izlenimler ve sonuç kısmından oluşmaktadır.

Giriş

Bu rapor, Orta Doğu'daki önemli ülkelere yapılan bir gezide, özel bir alanda edinilmiş deneyimleri temel almıştır.

Bu yolculukta UGK'nin kurucu üyelerinden birisi olan Bay Josef Söhngen bana eşlik etmiştir. Kütüphaneye yardımları ve bu alandaki çalışmalarını ile kitaplar konusundaki geniş deneyimleri kendisinin değerli bir danışman olduğunu göstermiştir.

Çok dikkatli araştırmalarla seçmiş olduğum dünyanın bu bölgesi hem coğrafi açıdan, hem de kültürel açıdan, doğu ile batının buluştuğu noktadadır. Şimdilerde bağımsız hükümetlerin sorumluluğu altında olan bu ülkelerin, kendi kendilerine yeter hale gelmeleri için yardıma gereksinimleri vardır. Bu eski uluslara ait genç devletlerde milliyetçiliğin ön planda tutulduğu aşikârdır. Fakat bu, olumsuz bir işaret olarak göz önüne alınmamalıdır. İçten bir uluslararası anlayış bir boşlukta kaybolup gitmeyecek, ulusal düzeylerde de yankı bulacaktır.

Başarılı olabilmemiz için karşımıza çıkacak farklı sorunlar için yeni çözümler üretebilmeliyiz. İnsanların kendi sorumluluklarını yüklenmelerini sağlamalıyız. Burada bize düşen ise, bütün imkânlarımızla bu çalışmalarını desteklemek ve tecrübelerimizi aktarmak olacaktır.

Yolculuğuma başladığımda iki taraflı bir alış veriş olması gerektiğini düşündüm ve hayal kırıklığına uğramadım. Hiç şüphe yok ki hangi ülke olursa olsun çocuk kitapları vasıtası ile uluslararası anlayış yaratma fikri kalplere ve zihinlere yönelik "açıl susam açıl" parolasıdır. Hatta en pişkin politikacılar bile çocuk kitaplarına ilişkin duyularına konu ile ilgili cevaplar vereceklerdir. Ben hâlâ çocuk kitaplarının kendi milletlerinin en iyi elçileri oldukları fikrindeyim.

Orta Doğu'da UGK ve onun mesajları uzun bir süredir biliniyor. Uluslararası Çocuk Kitapları Konseyi ve Hans Christian ödülleri gittikçe büyüyen bir ilgiyle izleniyor.

Ekonomik ve sosyal gelişmelere öncelik tanınmasının gerekliliği anlayışla karşılanmaktadır. Şimdi ise eğitim iyi bir programa oturtulmakta. Bazı ülkelerdeki cehalet düzeyi hâlâ yüksek olmakla birlikte şaşkıncı ve hayranlık uyandırıcı ilerlemeler kaydedilmiştir. Okul sayısındaki artış, peşi sıra bütün kitap çeşitlerine artan bir ilgiyi de beraberinde getirmiştir.

Dünya edebiyatına çok güzel masallar kazandırmış olan Orta Doğu'da ne yazık ki gerçek anlamda çok az çocuk edebiyatı eseri üretilmiştir. Ne ya-

zık ki çocuk kitapları şimdiye kadar ikinci bir uğraş olarak algılanmış, bu durumu değiştirmek için bazı teşebbüsler olmuşsa da geçerli durum sürmektedir.

UGK'nin özel programı belirli bir ihtiyacı karşılamak için formüle edilmiştir. Bu ülkelerin insanları, programın kendilerine sunacaklarıyla ilgili umut ve beklenti içindedirler. Şuna da yürekten inanıyorum ki bu ülke insanların samimi işbirliği çabalarına güvenebiliriz. Başarı, bizim yaratıcı hayal gücümüzün katılımı, yönlendirici önerilerimiz ve finansal desteğimizi de içeren yardımlarımızın zamanında ve en iyi şekilde değerlendirilmesine bağlıdır. Hayal kırıklığına uğramanın sonuçları tam bir felaket olabilir.

Türkiye

Sunuş

Türkiye'yi ziyaretim, ülke çapında yapılacak seçimlerin hazırlık dönemine rastlamıştı.

Ziyaretlerim sırasında bütün ülkelerde, o ülkeye özgün yöntemler kullandım: Ülkenin eğitim, kütüphanecilik ve yayıncılık alanındaki anahtar kişileri ve kurumları ile direkt olarak görüşmek. Önemli enstitüler, elçilikler ve uluslararası organizasyonlarla başarılı görüşmeler yapıldı ve çok değerli bilgiler sağlandı. Çoğunlukla eleştirilen "kokteyl partiler" değişik inançlardan ve mesleklerden insanları bir araya getirmiş, bu "özel program"a ait görüşleri böylesi geniş bir zeminde ilk kez paylaşma imkânı yaratarak; görevimin en önemli bölümleri olduklarını ispatlamışlardır.

1957'nin Türkiye'si mevcut kısıtlı imkânlarıyla ciddi sıkıntılar içindeyse de, çocuk edebiyatı alanında en çok umut vaadeden ülkelerden birisi. Dört yıl içerisinde 85 çocuk kütüphanesinin hizmete sokulmuş olduğunu duymak çok etkileyici. Bunların kitap koleksiyonları henüz küçük, fakat Ankara'daki Eğitim Bakanlığı kütüphane koleksiyonlarının geliştirilmesi için samimi bir ilgi içerisindedir.

Günümüz Türkiyesindeki okur-yazar olmayan nüfusun oranı, çoğunluğu yaşlılardan oluşan % 60'lık bir düzeyde. Şimdilerde genç nesil eğitim ve öğrenim için pek çok seçeneğe sahip ve kitaplar bu gelişimin içerisinde git-tikçe büyüyen bir öneme sahip. Ordu, üç yıl süren askerlik dönemi boyunca okur yazar olmayan askerlere okuma-yazma öğretmek için sınıflar açmış ve askerlerin yararlanabilmeleri için, çoğunlukla teknik konulu kitapları içeren kütüphaneler kurmuştur. Bu tür kütüphaneler aynı zamanda gençlere yönelik genel konuları içeren çeşitli dillerde veya çeviri nitelikli kitaplar da içermelidir. Bu fikirler ilk bakışta çok cüretkâr görünseler de uzun dönemli politikalarda gözönüne alınmalıdır.

Türkiyedeki çocuk edebiyatı yayıncıları telif haklarını elde etmede git-tikçe büyüyen ekonomik sorunlarla karşı karşıyadırlar. Nitelikli baskı imkânları elde etmek için gerekli kâğıt ve resimlerin basılacağı levhaların satın alınmasına ekonomik koşulları elvermemektedir. Bu yönlerden destek

verilmesi şarttır. Belki International Media Guarentees tarafından kitap ithalinde Türkiye ve diğer ülkelere bazı kolaylıklar sağlanabilir.

Bütün işaretler Türkiye'de pilot proje olarak hizmet verecek bir "uluslararası gençlik kütüphanesi"ne olan ihtiyacın büyüklüğünü göstermektedir.

Bu arada, ekonomik kısıntılar nedeniyle Orta Doğu bölgesindeki ABD enformasyon merkezlerinin kapatılması gibi üzücü bir durum söz konusudur. Başlıca çalışma alanlarından birisi de çocuk kitapları olan bu merkezlerin kapatılmaları son derece kaçınılması gereken bir tutumdur. Örneğin; Ankara'daki USIS Merkezi'nin çocuk kütüphanesi ödüllü bir kütüphaneci tarafından 9 yıldır olağanüstü bir başarıyla işletilmektedir. Kütüphaneyi öğle-akşam saatleri arasında kullanan çocuk sayısı 250'ye ulaşabilmektedir. Kütüphanenin kapatılmasıyla ortaya çıkacak boşluk ölçülemez.

İncelemelerim Türkiye'de çocuk kitaplarına ve diğer okuma materyallerine sürekli artan bir ilginin olduğunu göstermektedir.

İstanbul'da Ziyaret Edilen Kişi ve Kurumlar

Beyazıt Umumi Kütüphanesi, Çocuk Kütüphanesi

Bu kütüphane üniversitenin yakınında, eski bir caminin içinin çekici bir biçimde düzenlenmesiyle oluşturulmuş. Açık raf sistemiyle çalışmakta ve modern gereçlere sahip: radyo, gramafonlar, filmler vs. Dewey sınıflandırma sistemi uygulanıyor. Yaklaşık 1.000 ciltten oluşan dermesi Arapça, İngilizce, Fransızca, Almanca, İtalyanca, Farsça ve Rusça yayınları da içeriyor. Çocuklar evde okumak için bir kitap ödünç alabiliyorlar. Kütüphane Türk hükümeti tarafından finanse ediliyor. Kütüphaneye üye olmak için bekleyen çocukların isimleri uzun bir liste oluşturuyor. Kütüphane, "uluslararası gençlik kütüphanesi" pilot projesinin çekirdeğini oluşturabilir. Kütüphane personeli, işbirliği teklifini coşkuyla karşıladı.

British Council Kütüphanesi

Bu kütüphane mükemmel bir biçimde çalışıyor. Kütüphanenin sorumlusu bayan Southerland UGK'nin de defalarca iştirak ettiği "Çocuk Kitapları Haftası" düzenleme komitesinin üyesidir.

Doğan Kardeş Yayınları (Başkan; Kâzım Taşkent, Sorumlu Editör; Dr. Tör)

Bu firma Türkiye'nin en önemli çocuk yayınları firması. Telif hakkı sorunları, kâğıt ve resim levhaları alımında karşılaşılan zorluklara rağmen bu firmanın ürünleri dikkate değer. Hemen her yayın 5.000- 10.000 kopya basılıyor.

Doğan Kardeş ayrıca bir çocuk magazin dergisi de yayınlamakta. Bu yayının, ülkede yayınlanan kötü çizgi hikayelere rağmen 5.000 kopya gibi önemli bir sayıda basılmakta. Ayrıca, firmanın İstanbul'da kendi yayınlarını sattığı bir kitapçı dükkanı da bulunmakta.

Oldukça tanınmış bir editör ve yazar olan Bay Tör ile karşılıklı görüşmemizde bir çok avantajlar içeren “çocuk okuma odası”nın oluşturulmasına kendisi büyük ilgi göstermiştir. Çocuk kitapları yayıncılarıyla yapılan bir toplantıda Bay Tör Türk çocuklarının karşı karşıya oldukları bir tehlikeye; kötü çizgi romanlara dikkat çekti. Bunları, “çocukların kokaini” olarak nitelendirdi. Bay Tör, Uluslararası Gençlik Kitapları Konseyi’nin Türkçe bölümünün kurulmasının önemini belirtip; bunun, çeşitli sorunlar karşısında Türkiye’nin uluslararası destek görebilmesi için gerekli olduğunu söyledi. Böyle bir bölümün oluşturulması için adımlar atılmaya başlanacak.

Ankara’da Ziyaret Edilen Kişi ve Kuruluşlar

Ankara Çocuk Kütüphaneleri

Ankara’da mevcut olan 3 çocuk kütüphanesi de Şehir Meclisi tarafından denetlenmektedir. Eğitimli kütüphaneci eksikliği nedeniyle, çocuk psikolojisi kurslarına katılmış ve kütüphaneciliğin temelleri üzerine ders almış okul öğretmenleri bu kütüphanelerde görev yapmaktadır. Kütüphanelerin tümünün, ivedi bir şekilde değişik ülke edebiyatlarının nitelikli kitaplarından oluşan bir dermeye ihtiyacı vardır.

Ankara Üniversitesi

Ankara Üniversitesi’nden Prof. G. Naumann, UGK özel programı tarafından sağlanacak malzeme ile 1958 yılı Mayıs ayında uluslararası çocuk kitapları ve uluslararası çocuk resimleri sergisi düzenlemek istiyor.

Çocuk Esirgeme Kurumu:

Bu kültürel enstitünün yetkilileri, enstitü bünyesinde “uluslararası çocuk okuma merkezi” için bir zemin ayırmayı teklif ettiler. Bu, Ankara Üniversitesi Kütüphanecilik Okulu ile çok iyi bir bileşim olabilir.

Ankara Üniversitesi Kütüphanecilik Okulu: (Yönetici; Prof. Lewis Stieg, Çocuk Kütüphanecileri Öğretmeni; Solmaz İzdemir)

Ankara Üniversitesi Kütüphanecilik Okulu Ford Vakfı tarafından destekleniyor. Prof. Stieg Kütüphanecilik Okulu ile bağlantılı bir “uluslararası gençlik kütüphanesi” uygulaması hazırlama fikriyle çok ilgilendi. Prof. Stieg bu proje için bir taslak hazırlamaktadır.

“Çocuk kütüphanesi çalışmaları” kursu Bayan S. İzdemir tarafından yönlendirilmektedir. Kendisine, çocuk psikolojisi alanında master derecesi alabilmesi için Beyrut Amerikan Üniversitesi’nden bir burs sağlanabilir. Ayrıca, Bayan İzdemir’e tatil döneminde Münih’e gelerek UGK’ni ziyaret etme imkânı sağlanmalıdır.

Milli Eğitim Bakanlığı Kütüphaneler Bölümü: (Başkan; Aziz Berker)

Bay Berker'in bölümü Türkiye'deki kütüphanelerin tümünden doğrudan sorumlu. Kendileri, 4 yıl gibi kısa bir süre içerisinde 85 çocuk kütüphanesi kurma başarısını gösterdikleri için her türlü övgüye layıktırlar. Bay Berker ayrıca, Türk Hükümeti'ne başlangıçta küçük de olsa bütün okullarda kütüphane bulunması gerektiği önerisini götürmüştür. Kendilerinin çabaları başarıya ulaşmış ve bu etki sonucu bir kanun çıkartılmıştır. Çeşitli ülke edebiyatlarının çocuk kitaplarına; özellikle İngilizce, Fransızca ve Almanca kitaplara olan ihtiyaç Bay Berker tarafından sıkça vurgulanmaktadır. Kendisi İstanbul Süleymaniye Çocuk Kütüphanesi'nde "uluslararası çocuk odası"nı kurmayı amaçlamakta.

Bay Berker Uluslararası Gençlik Kitapları Konseyi'nin Türkçe bölümünü oluşturma fikrine büyük ilgi göstermiş ve bu çalışma içerisinde aktif görev almaya istekli olduğunu belirtmiştir.

Sonuç

Bu raporun göstermiş olduğu gibi, Orta Doğu bölgesinde çocuk edebiyatı ve kütüphanelerini ilerletme olanakları o kadar çok ki; çeşitli projeler için gerçekçi yaklaşımlara gereksinim duyulacak. Bu ülkelerin içinde buldukları mevcut yetersiz şartların iyileştirilmesi için değerlendirmeler yapılmalı. Ben de değerlendirmelerimi bu çizgide hazırlamaya çalıştım.

Özetle; her türdeki çocuk kitaplarına yoğun bir talep vardır. Bu talebin hiç olmazsa bir kısmının -Rusya dahil- uluslararası organizasyonlar tarafından karşılanması mümkün olmuştur.

Kitaplara olan bu açlığı karşılamada ilk engel -ki mutlak aşılmalıdır- dil sorunudur. Bunun anlamı: Resim kitapları ve resimli kitaplar ilk önceliği almalıdır. Bu tür yayınların Orta Doğu'lu yayıncılar tarafından basımında finansal ve teknik açıdan güçlükler vardır. Bu sorunu çözecek veya hiç olmazsa en az düzeye indirecek şöyle bir öneri getirilebilir: Resimleri temel alan kitapların ortaklaşa üretimi. Bu yöntemle göre, resim levhalarının bir setine gereksinim vardır, çeşitli dillerdeki metin daha sonra eklenir. Bu yöntem önde gelen Avrupalı yayıncılar tarafından daha önce başarıyla uygulanmıştır, Orta Doğu'da da aynı yöntem izlenmelidir.

Seçme ve telif haklarını elde etme, çeviri ve adapte kitaplar için öneri listeleri düzenli olarak sağlama hizmeti de önceliklidir. Bu alanda UNESCO tarafından yayınlanmış, Bayan Shakuntale Bhatawdeker ve benim tarafından Münih'te bulunan UGK'de derlenmiş olan "Asya çocuklarına kitaplar" isimli yayın iyi bir örnek olabilir.

Bu tür kitap listelerinin derlenmesinde çocukların yaşadıkları çevre de dikkate alınmalıdır. Onların büyük bir çoğunluğu hâlâ kerpiç evlerde yaşamakta, öğünleri bir avuç pirinç ve bir parça peynirden oluşmaktadır. Modern dünyanın radyo, televizyon, film gibi eğitim ve kültürel imkânları onlara tamamen yabancıdır. Kitapların dillerinin ve ana fikirlerinin kolay anlaşılabilir olması, kolayca çocukları cezbetmesi şarttır. Kitapların içerikleri

hiçbir zaman çocukların kişisel deneyimlerinin ve hayal güçlerinin üzerinde olmamalı.

Üretilmiş olan kitapların bir sonraki sorunu onları başarıyla dağıtmaktır. Bu demektir ki, her ülkede en az bir pilot çocuk kütüphanesinin kurulması gereklidir.

Pilot çocuk kütüphaneleri çocuk edebiyatı alanındaki faaliyetlerin merkezi haline gelebilir ve çocuk kütüphanecilerinin eğitiminde kolaylıklar sağlayabilirler. Ziyaret edilen üç ülkede bu tür pilot çocuk kütüphanelerinin oluşumu için belirli tasarımlar vardır, fakat daha fazla zaman kaybedilmemelidir. Ek olarak, imkânlar nerede elverirse orada “küçük çocuklara okuma merkezleri” açılmalıdır.

Burs programları için adaylar dengeli ve özenli bir şekilde seçilmelidir. Kütüphanecilerin karşılıklı değişimi imkânları sağlanmalı ve “çocuklar üzerine kütüphane çalışmaları” konulu uluslararası seminerler düzenlenmelidir.

UGK'nin özel programı tarafından sağlanan “uluslararası çocuk kitaplarının hazine sandığı” çok önemli bir ihtiyacı karşılamakta ve yoğun talep görmektedir. Bu projenin geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması için mali yardımların devam etmesi ümit edilmektedir. Özel programın ihtiyaçlarını karşılamak için yayınlanan uluslararası çocuk kitapları bülteni Bookbird hakkında da yeri gelmişken bir şeyler söylemek gerekir: Afrika, Asya ve Latin Amerika'ya bilgi ve haber aktarmak için tasarlandı ve deneme sayısı olan ilk sayı çok takdir topladı. Gerekli mali desteğin verilmesiyle, bütün ulusların benimsediği, önemli bir yayın olma yolunda. Özellikle, fikirlerin, deneyim ve önerilerin karşılıklı alış verişinin yapılabileceği bir platform sunmaktadır.

Bütün ülkelerde masalların toplanıp biraraya getirilmesi önerisi çok sıcak karşılandı. Bu fikir zamana bağlı olarak basım ve karşılıklı alışveriş için ilginç bir proje haline gelebilir.

Afrika, Asya ve Latin Amerika'da çocuk edebiyatını teşvik etmek için UGK'ne yapılan bağışlar cesaret verici sonuçlar göstermektedir. Bizi, çocuk kitapları aracılığı ile uluslararası anlayışı geliştirmeye yönlendiren Rockefeller Vakfı'na çok teşekkür ediyoruz.

UGK'nin özel programının sürdürülebilmesi için yeni fonlara ihtiyaç duyulacağı açıktır. Şuna kesinlikle inanıyorum ki; bu fonlar barışçıl bir nesil ve özgür bir dünya yaratmak için oluşturulan organizasyonların içerisinde en iyi yatırım oluşturacaktır.

Kaynakça

- Bode, Andreas. (1994). “Uluslararası Gençlik Kütüphanesi”, *Türk Kütüphaneciliği* 8 (1): 31-40.
- Lepman, Jella. (1956). “Grant Made for Development of Children's Libraries in Asia, Africa, Latin America” *Rockefeller Foundation Grants* 8 (3): 1-22.

Görüşler - Okuyucu Mektupları

Opinion Papers - Letters

UNESCO Halk Kütüphanesi Bildirgesi: 1972'den 1994'e

Giriş

İlk kez 1949 yılında yayımlanan UNESCO Halk Kütüphanesi Bildirgesi¹ önce 1972 yılında ve son olarak da 1994 yılında değişen koşullara göre gözden geçirilmiştir. Biz burada 1972 ve 1994 yılında UNESCO-IFLA işbirliği ile hazırlanan bildirgeyi genel içerik ve yaklaşımlar, içerik ve yaklaşımlardaki benzerlikler ve farklılıklar açısından değerlendirmek istiyoruz.

Bildirgenin Temel İşlevleri

Gerek 1972 ve gerekse gözden geçirilmiş haliyle 1994 yılında yayımlanan bildirge, genel olarak, halk kütüphanesi kurumuna yönelik bir tanım yapmayı ya da bu tanımın temel unsurlarına dikkat çekmeyi; halk kütüphanesi kurumunun temel boyutlarını sade bir dille ifade etmeyi; halk kütüphanesinin toplumdaki yerini ve önemini vurgulamayı ve halk kütüphanelerinin amaç ve görevleri ile genel hizmet ilkelerini özetlemeyi amaçlamaktadır. Her iki bildirgenin, UNESCO'nun, halk kütüphanelerinin eğitim, kültür ve bilgi (aktarımı) için canlı bir güç; insanlar ve uluslararası barışın korunması ve geliştirilmesi için önemli bir etmen olduğu yönündeki inancını ilan ettiği belirtilmektedir (IFLA, 1986 ; IFLA, 1995). Abid (1995), UNESCO Halk Kütüphanesi Bildirgesi'nin² halk kütüphanesinin amaç ve anahtar görevlerini özetleyen bir belge formunda hazırlanması ilkesiyle oluşturulduğunu belirtmektedir. Bildirge çeşitli dillerde yayınlanmakta, dünyadaki pek çok ülke halk kütüphanecileri için rehber niteliğini taşımaktadır.³ Ranganathan'ın "Kütüphane yaşayan (canlı) bir organizmadır" biçiminde dile getirdiği temel ilke halk kütüphanesi için de düşünülebilir. Halk kütüphaneleri içinde ye-

1 Orijinali için bkz. *IFLA Journal* 21(1) 1995: 66-67.

2 Bundan sonra "Bildirge" denecektir

3 Türkçe çevirileri için bkz. IFLA (1992), UNESCO (1995).